

Aleksandra, Teresa Szefler
aleksandra_szefler@hp.com

PRACE NAD FILMEM O NORWESKIM POLARNIKU HALLVARDZIE DEVOLDZIE

Dwaj filmowcy: reżyser Leiv Igor Devold i operator Grzegorz Korczak, wykształceni w łódzkiej "Filmówce", odbyli w roku 2006 wyprawę do Zatoki Komarów u wschodnich wybrzeży Grenlandii, podróżując śladami Hallvarda Devolda (1898-1957). Jeden z nich, Leiv Igor Devold, jako dziewięcioletni chłopiec kupił na aukcji w Oslo książkę napisaną przez Hallvarda Devolda, jego dziadka, pt. "Życie polarne". Było to w czasie, gdy fascynował się książką Centkiewiczów o Nansenie "Fridtjof, co z ciebie wyrosnie". W muzeum morskim oglądał statki polarne Gjøa i Fram, zaprojektowane przez Colina Archera (1832-1921) w taki sposób, by mogły znieść polarne warunki. Książki podsycaly rodzinne wspomnienia o norweskim polarniku, o jego spotkaniach z białymi niedźwiedziami, lisami polarnymi, czy też o tym jak wyratował go statek wielorybiczny po dwóch dniach dryfowania na krze lodowej u wybrzeży Antarktydy. Inne przygody Hallvarda Devolda opisane są w książce Roalda Amundsena pt. "Gjennom luften til 88° nord" (Powietrzną drogą do 88 stopnia szerokości północnej), opisującej próbę dotarcia do bieguna północnego samolotem. Decyzje startu obu samolotów 21 maja 1925 roku podjęto na podstawie nadchodzących telegraficznie informacji o warunkach atmosferycznych otrzymywanych przez 27-letniego Hallvarda Devolda z radiostacji na całym świecie - z Grudziądza, Paryża, Londynu, Oslo, Tromsø i Budapesztu. Amerykanin Lincoln Ellsworth (1880-1951) sfinansował zakup dwóch samolotów, które nosiły znaki N-24 i N-25. W 1926 roku Hallvard Devold brał udział w aneksji wyspy Jan Mayen na rzecz Norwegii. W czerwcu 1931 sam był dowódcą wyprawy, która miała na celu odebranie Danii na rzecz Norwegii części Grenlandii. Zaanektowany segment nazwał Krainą Eryka Rudego. Aneksja ta była prywatną inicjatywą Hallvarda Devolda oraz adwokata Gustava Smedala (1888-1951) i Adolfa Hoela (1879-1964), geologa, założyciela Norweskiego Instytutu Polarnego. Organizowali oni narodową akcję na rzecz norweskiej wschodniej Grenlandii, gdzie Norwegowie prowadzili działalność badawczą i gospodarczą (http://pl.wikipedia.org/wiki/Historia_Grenlandii) Telegram o tej prywatnej okupacji zaskoczył rząd norweski, ale uzyskał jego poparcie. Działania te wspierał m.in. Knut Hamsun (1859-1952), natomiast Fridtjof Nansen (1861-1930) uważał, że zarówno Norwegia, jak i Dania, powinny dążyć do tego, by Grenlandia stała się państwem niezależnym. Dania odwołała się do Trybunału w Hadze i w roku 1933 wygrała sprawę

o Grenlandię. Król Norwegii Haakon VII (1872-1957), z urodzenia książę duński, był zawiedziony utratą Grenlandii na rzecz swojego ojca - króla Danii. Dziś sprawa niezależnej Grenlandii jest tematem dnia, a Nansenowską idee, z grenlandzką biało-czerwoną flagą na ramieniu, propaguje islandzka piosenkarka Björk Guðmundsdóttir w utworze "Declare Independence" (<http://www.youtube.com/watch?v=eI4PYgn3oRE>).

Student łódzkiej "Filmówki" Leiv Igor Devold (www.devold.pl) na trzecim roku studiów dostał zadanie realizacji filmu dokumentalnego pod opieką prof. Kazimierza Karabasza. Postanowił wówczas zrobić film o niezwykłych losach Hallvarda Devolda. Prace nad projektem filmu rozpoczął w roku 2005 od zapoznania się z materiałami archiwalnymi Norweskiego Instytutu Polarnego, gdzie odnalazł jego zdjęcia i notatki.

Wyprawa na Grenlandię wydawała się przedsięwzięciem niemożliwym dla kieszeni studenta trzeciego roku. Przygotowania zajęły rok. Marzenie o zobaczeniu krajobrazów, które 75 lat wcześniej fascynowały Hallvarda Devolda, spełniło się w sierpniu 2006 roku. Czterech podróżników: Grzegorz Korczak, Geir Bye, Oddvar Svendsen i Leiv Igor Devold, dotarło samolotem z Islandii do Mestersvik, skąd wynajętą łodzią przełynęli 17 mil fiordem Franciszka Józefa do Zatoki Komarów. Tam spędzili pracownicy cztery tygodnie. Książka "Życie polarne", którą wnuk urodzony w Warszawie kupił 20 lat wcześniej, leży dziś w siedzibie głównej wyprawy z 1931 roku, wybudowanej przez Hallvarda Devolda, by nieliczni odwiedzający ten wyludniony zakątek mogli się z nią zapoznać.

"Ta podróż była fantastycznym przeżyciem, dużo większym, niż przypuszczałem. Teraz rozumiem marzenia i pasje Dziadka. Podziwiam Jego niestrudzony wysiłek w poznawaniu terenów polarnych. Ta wyprawa zbliżyła mnie do Niego i lepiej rozumiem Jego burzliwe, pełne przygód, sukcesów i tragedii życie" - powiedział Leiv Igor Devold.

Niedługo ukończony będzie film o Hallvardzie Devoldzie i o tym, jak jego życiowa pasja, norweska Kraina Eryka Rudego, stała się okruczem polarnej historii.

Bibliografia:

- Amundsen, R., 1925. *Gjennom luften til 88° nord. (Powietrzną drogą do 88 stopnia szerokości północnej)* Gyldendal Brøgger A.W. 1933. HAAG. Aschehoug
 Blom, I., 1973. *Kampen om Eirik Raudes Land. (Bitwa o Krainę Eryka Rudego)* Oslo, Gyldendal.
 Centkiewicz, A., Centkiewicz, C. J., 1981. *Fridtjof, co z ciebie wyrośnie?* Nasza Księgarnia
 Devold, H., 1940. *Polarliv (Życie polarne)*. Oslo, Gyldendal.
 Skarstein, F., Adolf H., 2008. *Happy Jam Factory*
 Skarstein, F., *Eirik the Red's Land: the land that never was*, Polar Research vol. 26 , 181-194
 Sonntag, W. 1947. *Fridtjof Nansen*. Oslo, Gyldendal.